

GLOBALNI I REGIONALNI POREDAK

MEKA DIPLOMATIJA SJEVERNE MAKEDONIJE

Tranzicija Prespanskog foruma za dijalog iz
brendirane vanjskopolitičke ideje u stvarnost

Lejla Ramić Mesihović
Decembar 2021.

Od proglašenja nezavisnosti, Republika Sjeverna Makedonija pokušava da prevaziđe postojeće i prijeteće blokade svojih susjeda koji osporavaju osnovni identitet države i povezana prava.

Od samog početka, Evropska unija je čvrsto podržavala historijski sporazum koji su potpisali premijeri Alexis Tsipras i Zoran Zaev nakon pregovora koji su se odvijali pod okriljem Ujedinjenih nacija.

GLOBALNI I REGIONALNI POREDAK

MEKA DIPLOMATIJA SJEVERNE MAKEDONIJE

Tranzicija Prespanskog foruma za dijalog iz
brendirane vanjskopolitičke ideje u stvarnost

Lejla Ramić Mesihović
Decembar 2021.

U partnerstvu sa:

Sadržaj

1.	SAŽETAK	2
2.	POZADINA PROBLEMA	3
3.	DJELOVANJE UNUTAR MATRICE MEĐUNARODNIH SPORAZUMA	4
	Funkcionisanje pod Privremenim sporazumom	5
	Ohridski sporazum - međunarodno posredovanje u rješavanju oružanog sukoba	5
	Borba za Prespanski sporazum	6
4.	SADRŽAJ I POTENCIJALI PRESPANSKOG FORUMA ZA DIJALOG	7
5.	ZAKLJUČNE NAPOMENE	8

1.

SAŽETAK

Od proglašenja nezavisnosti 1992. godine, suverenitet i pravo na postojanje Republike Sjeverne Makedonije su stalno bili pod udarom njenih susjeda. Najveći problem i ozbiljna ograničenja po sjevernomakedonske međunarodne interakcije i borbu za priznanje dolazi od Grčke, koja je osporavala pravo nove države na bilo koju identitetsku poveznicu sa antičkom Makedonijom. Nakon trodecenijskog spora i borbe protiv prisilne diplomatije svojih susjeda, Republika Makedonija je promijenila svoje ustavno ime u Republiku Sjevernu Makedoniju nakon što je njen premijer, Zoran Zaev, socijaldemokrata, potpisao Prespanski sporazum sa tadašnjim grčkim premijerom, Alexisom Tziprasom. Neinvazivna i kooperativna vanjska politika aktuelne vlade Sjeverne Makedonije je ponovo uvela i podcrtala pacifističku i kolaboracijsku vanjskopolitičku praksu koja je rezultirala Prespanskom forumskom inicijativom.

Ovo je kontekst u kojem ova analiza ima za cilj doprinijeti razumijevanju nivoa primjene imperativa dobrosusjedskih odnosa u zemljama koje nisu članice EU, u jednom prilično neprijateljski nastrojenom okruženju, u kojem bilateralna pitanja bivaju pretvorena u multilateralne sporove protiv države osnovane u regiji vardarske Makedonije. Ova analitička metoda uključuje intervjue, konferencijske materijale, analizu medijskih sadržaja, te analizu relevantnih dokumenata.

2.

POZADINA PROBLEMA

Izazovi s kojim se suočava Sjeverna Makedonija, a koji su pred nju stavili njeni prvi susjedi, su uglavnom historijski uslovljeni. Iako relevantne historijske informacije u slučaju Makedonije¹ pokrivaju događaje od održavanja Berlinskog kongresa iz 1878. godine i Velike istočne krize, ova analiza se iz praktičnih razloga fokusira na nezavisnu državu Republiku Makedoniju od 1991. godine².

Nakon raspada Jugoslavije, Makedonija je proglasila nezavisnost 8. 9. 1991. godine, pozivajući se na temelje državnosti udarene na zasjedanju Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Makedonije (ASNOM) u avgustu, 1944. godine. Novi sociopolitički, sigurnosni i ekonomski uslovi su zahtijevali sveobuhvatnu reformu makedonskog društva i države pod posebno osjetljivim i teškim okolnostima. Od tada, (Bivša Jugoslovenska) Republika Makedonija³ se stalno suočavala se unutrašnjim i vanjskim izazovima. Od samih početaka takozvane Jugoslavenske krize, postojala je bojazan da su se ratna dejstva, koja su u to vrijeme već pogodila većinu bivše jugoslavenske teritorije, mogla lako preliti u Republiku Makedoniju. Za međunarodnu zajednicu je ova bojazan ostala relevantna tokom ratova u Sloveniji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, a posebno se intenzivirala tokom NATO-ve intervencije na Kosovu 1999. godine i početka takozvane Kosovske krize, te se ponovo pojačala tokom oružanog sukoba između pobunjenika albanske nacionalnosti sa državnim vojnim snagama u 2001. godini. Unutrašnji problemi na makedonskoj političkoj sceni između radikala i umjerenih političara, nacionalista i neumjerenih, te etničkih Makedonaca i Albanaca, odražavali su se u ciljevima, djelokrugu i formulaciji makedonske vanjske politike. Teška ekonomska situacija, podgrijava grčkom izolacijskom politikom, embargo protiv susjedne Srbije, te veliki priliv izbjeglica u nekoliko navrata, dodatno su zakomplikovali ionako pogoršanu situaciju koja je zahtijevala dosljednost u izgradnji međunarodnog kredibiliteta, civilnog društva i tržišne ekonomije.

Vanjskopolitički izazovi su bili brojni: spor sa Grčkom oko imena države i identiteta građana koji su se zadnjih nekoliko generacija zvali nikako drugačije već samo Makedonci, bugarsko priznanje državnosti koje je pratilo negiranje etničkog i jezičkog identiteta Makedonaca, albanska podrška za albansku manjinu u Makedoniji i pritisak Slobodan Miloševića iz Srbije da Makedonija ostane unutar bivše Jugoslavije. Posljedice svih tih pritisaka na nezavisnu Makedoniju i dalje predstavljaju potencijalne prijetnje po dugotrajnu stabilnost i Makedonije i regije.

Spor oko imena između Republike (Sjeverne) Makedonije i Helenske Republike se konačno razriješio zaključivanjem Prespanskog sporazuma⁴, potpisanog 17. 6. 2018. Ovom potezu su svjedočili i podržali ga, između ostalih, Evropska unija, Ujedinjene nacije, NATO i Sjedinjene Američke Države.

Iako je na međunarodnom planu ovaj potez okarakterisan kao politički hrabar korak dva premijera, i u Sjevernoj Makedoniji i Grčkoj je sam čin potpisivanja Prespanskog sporazuma doveo do političkih i društvenih tenzija. Glasanjem u parlamentu je Tziprasu ukazano povjerenje s vrlo malom prevagom, ali je izgubio parlamentarne izbore 2019. godine, dok se Zaev jedva održao na opštim izborima u julu 2020 godine, a njegova stranka izgubila većinu izvršne vlasti na lokalnim izborima u 2021. godini.

Dinamika prihvatanja i udomaćenja normi u razrješavanju bilateralnih sporova koje inducira Evropska unija, prikazanih kao mogućnost za buduće prilike u regionalnoj saradnji i razvoju dobrosusjedskih odnosa, ukazuju na ambivalentnost primijenjenog pristupa. Angažman EU-a je indirektan, ali i na neki način suštinski uključen u proces, uglavnom kroz smirivanje antagonističkih ispada i nacionalističkih impulsa i u unutrašnjoj i vanjskoj politici⁵.

¹ Def. Makedonija - čitava regija koja trenutno pokriva tri države: Sjevernu Makedoniju i dijelove Grčke i Bugarske.

² Pod okriljem UN-ovog Privremenog sporazuma iz septembra 1995. godine između Grčke i Republike Makedonije, Republika Makedonija se na međunarodnim forumima mora nazivati Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija (FYRoM).

³ Duža verzija imena je bila u skladu sa Privremenim sporazumom između dvije države iz 1995. godine <https://peacemaker.un.org/greecefyrom-interimaccord95>

⁴ Tekst Prespanskog sporazuma dostupan na web stranici Ministarstva vanjskih poslova Grčke: <https://www.mfa.gr/images/docs/eidikathemata/agreement.pdf> (zadnji put pristupljeno 3. 11. 2021.)

⁵ Hasic, J. Džananovic, N. Ramic-Mesihovic, L: "Implicit" contestations of EU foreign policy norm-domestication in Bosnia and Herzegovina and North Macedonia; Global Affairs; volume 6, 2020

3.

DJELOVANJE UNUTAR MATRICE MEĐUNARODNIH SPORAZUMA

Od proglašenja nezavisnosti, Republika Sjeverna Makedonija pokušava da prevaziđe postojeće i prijeteće blokade svojih susjeda koji osporavaju osnovni identitet države i povezana prava. Svi ovi sporovi su bili visokog društvenog i političkog intenziteta, te su ili djelomično, ili nekad i u potpunosti, blokirali novu nezavisnu državu da djeluje kao akter na međunarodnoj sceni. Naponi na prevazilaženju ovih sporova su rezultirali nekolicinom bilateralnih i multilateralnih sporazuma: Privremeni sporazum koji je omogućio državi da djeluje na međunarodnim forumima tokom spora sa Helenskom Republikom oko imena države (1995.); Zajednička deklaracija(e) s Bugarskom (1999, 2008, 2017.); Ohridski sporazum (2001.) kojim su završeni sukob i međuetničke tenzije između Makedonaca i Albanaca, te Prespanski sporazum kojim se konačno riješio spor s Grčkom oko imena države (2018). Svi ovi sporazumi su prilično različiti po svojoj prirodi. Prespanski sporazum, iako bilateralni, ispregovaran je i zaključen u okviru UN-ove Rezolucije nakon dugotrajnog UN-ovog posredovanja. Uz potpise dva ministra vanjskih poslova, Prespanski sporazum je potpisao i izaslanik generalnog sekretara Ujedinjenih nacija, u svojstvu svjedoka. Sporazum s Bugarskom je bilateralni, dok je Ohridski sporazum sporazum kojeg su potpisale četiri glavne političke stranke u zemlji i predsjednik države, ali i specijalni predstavnici Evropske unije i SAD-a koji su moderirali pregovarački proces.

Usto, sva ova diplomatska rješenja sporova su bila podrazumijevala veliki međunarodni angažman, koji se tražio i direktno, zbog straha od eskalacije nestabilnosti i preljevanja sukoba u regiji, i indirektno jer su Grčka i Bugarska koristili svoje članstvo u EU-u i NATO-u kako bi ove bilateralne sporove pretvorile u multilateralne, dok su njihove političke elite flertovale sa populističkim potencijalima ove problematike. To je značajno narušilo proces evropskih integracija, ne samo u Sjevernoj Makedoniji, nego i u cijelom regionu Zapadnog Balkana koji teži da postane dio Evropske unije. Ovaj kontradiktorni proces koji je nepovratno narušio putanju proširenja EU-a s jedne strane i evropskih integracija s druge strane, postao je posebno očit nakon što je Grčka nastavila s blokadama i nakon samita u Solunu u junu 2003. godine. Samit i njegovi zaključci⁶ o otvorenosti i posvećenosti procesu proširenja Evropske unije su

odmah stavljeni pod upitnik od strane zemlje domaćina zbog spora oko imena.

Od 1878. godine, većina Bugara smatra (Vardarsku) Makedoniju *Bulgaria irredenta*, a makedonski jezik samo bugarskim dijalektom, dok je manjina spremna prihvatiti da postoji posebna makedonska nacija. Međutim, godine 1992, službena Sofija je, uprkos svim historijsko uslovljenim očekivanjima, prva priznala nezavisnu Republiku Makedoniju. Bugarsko priznanje Makedonije 1992. godine je pratilo otvaranje granica za robu, prevoz nafte, izvoz jeftine hrane, itd.

Bugari su izjavili da su konačno zakopali "ratnu sjekiru" 1999. godine⁷ kad se očekivao početak rata na Kosovu. U sporazumu potpisanom u februaru te godine, priznali su postojanje nezavisnog makedonskog jezika, kulture i nacije. To se može jasno vidjeti u donjem odlomku o potvrđivanju sporazuma, tik nakon obilježavanja prve godišnjice pristupanja Bugarske Evropskoj uniji.

Zajednička deklaracija iz 1999. godine je potvrđena zajedničkim memorandumom kojeg su potpisale Bugarska i Republika Makedonija 22. 1. 2008. godine u Sofiji.

(...)

Ove dvije države će preduzeti efektivne mjere da spriječe zlonamjernu propagandu institucija i agencija i neće dozvoliti pojedincima da potaknu na nasilje, mržnju ili druga slična djela koja mogu narušiti odnose između Republike Bugarske i Republike Makedonije.

Potpisano na dan 22. 1. 1999. u Sofiji, u dva istovjetna primjerka, svaki na službenim jezicima dvije države - bugarskom jeziku, u skladu s Ustavom Republike Bugarske, i na makedonskom jeziku, u skladu sa Ustavom Republike Makedonije, a čiji su tekstovi istovjetni.

IVAN KOSTOV
Premijer

LJUBČO GEORGIEVSKI
Premijer

Također, 2017. godine, tokom sastanka između bugarskog premijera Boyko Borisova i Zaeva, ponovo je naglašena posvećenost Bugarske prema pristupanju Sjeverne Makedonije u NATO savez i Evropsku uniju⁸. Od sredine 2020-tih,

⁶ Saopštenje za javnost o rezultatu Samita: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_03_163

⁷ Crampton, J. Richard (2003.) "Balkan posle Drugog svetskog rata"; Beograd, "Clio", p. 403

⁸ <https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/bulgaria-pledges-to-champion-macedonias-eu-and-nato-dreams/>

Bugarska je u svojstvu članice Evropske unije odlučila da stavi veto na dalje korake Sjeverne Makedonije ka evropskoj integraciji, u skladu s diskursom i stajalištem bugarskih populista o etničkom identitetu, jeziku, porijeklu i historiji Sjeverne Makedonije⁹.

FUNKCIONISANJE POD PRIVREMENIM SPORAZUMOM

Odmah nakon deklaracije o nezavisnosti Republike Makedonije 1991. godine, grčki političari i veći dio akademske zajednice su potaknuli buru o zaštiti antičkog makedonskog identiteta koji su smatrali isključivo grčkim. Vodeći grčki teoretičari, kao što su George C. Papavizas¹⁰ i Evangelos Kofos¹¹ su pokušali argumentovati u korist teze da je Republika Makedonija bila izvor nestabilnosti i problema od kada je proglasila svoju nezavisnost. Iako je Papavizas tačno ukazao na to da su moderni etnički Makedonci falsificirali dio svoje historije, njegov članak "BJRM: Izvor nestabilnosti na Balkanu" (engleski: "FYRoM: A Source of Balkan Instability") je bio posvećen pokušaju da diskredituje makedonski identitet i odbaci ga kao važnog faktora stabilnosti u regiji. Međutim, pristrasnost i namjera diskreditiranja je vidljiva kroz cijeli članak koji netačno kvalifikuje Makedoniju kao "najviše etnički heterogenu i politički nestabilnu zemlju na Balkanu". Treba reći i da je Papavizas napisao ovaj članak dok se Eurozona još uvijek borila da prevaziđe direktne posljedice uzrokovane lošim upravljanjem javnim finansijama u Grčkoj. Članak prikazuje klasične sukobljavajuće narative dvije strane u svakoj priči, uz prikaz dva vještački konfrontirana identiteta. U njemu se koriste historijski podaci za kontekstualizaciju nastanka spora o ustavnom imenu Republike Makedonije. Usto, Papavizas kritikuje etničku makedonsku većinu tvrdeći da nije uspjela iznaći adekvatno rješenje za status makedonskih Albanaca, te naglašava njihovo izostavljanje iz procesa rješavanja spora oko imena države. Republika Makedonija se suočavala sa brojnim poteškoćama i ograničenjima zbog ovog spora, posebno tokom svoje prve tri godine nezavisnosti, odnosno dok se nije potpisao Privremeni sporazum kojim su propisani uslovi pod kojim se dozvoljava prisustvo Republike Makedonije u bilateralnim i multilateralnim forumima. Prema ovom Sporazumu, Republika Makedonija se mogla pojaviti u određenim kontekstima pod imenom Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija (BJRM). Prespanskim sporazumom je ovaj ograničavajući sporazum, koji je bio više krizna intervencija po svojoj prirodi nego samo rješenje, stavljen van snage.

⁹ <https://www.politico.eu/article/bulgaria-blocks-eu-membership-talks-for-north-macedonia/>

¹⁰ Papavizas, George C; "FYRoM: A Source of Balkan Instability", *Mediterranean Quarterly* 23:2, Copyright 2012 by Mediterranean Affairs.

¹¹ Evangelos K. (1999) 'Greek policy considerations over FYROM's independence and recognition', in James Pettifer (ed.), *The New Macedonian Question*, London, Macmillan Press pp. 226–233.

OHRIDSKI SPORAZUM - MEĐUNARODNO POSREDOVANJE U RJEŠAVANJU ORUŽANOG SUKOBA

Kad je počeo raspad Jugoslavije, Albanci u Makedoniji nisu prigrlili nezavisnost Makedonije, jer su na ovaj proces gledali kao na još jednu podjelu Albanaca između različitih država. Istraživanje mogućnosti multinacionalnih država Ive Banca, za koje se ispostavlja da je veoma zavisno i o duhu i o sistemu donošenja odluka i međuetničkim odnosima, najvrjedniji su dio njegove knjige „The National Question in Yugoslavia“, zajedno s poglavljima koja kontekstualiziraju postanak i evoluciju slavenskih nacija na Balkanu i njihove aspiracije¹².

Barthov esej¹³ koji ukazuje na važna teoretska pitanja u analizi etničkih grupa, posebno naglašava ljudske nesigurnosti koje utiču na međuetničke interakcije. Prema antropološkom istraživanju kojim je rukovodio i uređivao Karl Kaser, Albanci nisu imali jednake mogućnosti da učestvuju u socijalističkoj modernizaciji, pa su kao rezultat toga bili i manje voljni da budu dio tog projekta. Dodao je i da je postojalo izraženo nepovjerenje kod Albanaca za sve vrste državne intervencije¹⁴.

Makedonija se i dalje suočava sa novim izazovima nakon oružanog sukoba u 2001. godini koji je izbio između albanskih pobunjenika i državnih vojnih snaga, a koji je okončan Ohridskim okvirnim sporazumom kojim su sada Albancima data puno veća prava. Etnički Makedonci osjećaju da su njihovi interesi bili marginalizirani tokom ovog procesa. VMRO-DPMNE, desničarska stranka, je svoju izbornu platformu u 2006. godini temeljila uglavnom na etničkim osjećajima Makedonaca. Prema riječima Philipsa¹⁵ i Ragarua¹⁶, njihov stav je istovremeno donio probleme i unutar zemlje, što se ogledalo u međuetničkim tenzijama, ali i sa Grčkom zbog spora oko imena. Neofotistos je u svom istraživanju predstavio genezu odnosa između etničkih Albanaca i etničkih Makedonaca, koji su dosegli svoju najgoru tačku eskalacijom sukoba 2001. godine. Naglašava da nestabilnost u ovim odnosima i njen klimaks koji je iznjedrio Ohridski sporazum, treba biti posmatran kao jedan moment u seriji događaja koji su stvorili nestabilnost i nepredvidivosti u cijeloj makedonskoj historiji¹⁷.

¹² Banac Ivo; (1984.) "The National Question in Yugoslavia", New York, the Cornell University Press

¹³ Barth, F. (March 1998) "Ethnic Groups and Boundaries" Waveland Press, essay.

¹⁴ Kaser, K. (ed.), „Household and Family in the Balkans – Two Decades of Historical Family Research at University of Graz“ Vol 13; LIT Verlag; Wien – Berlin p. 525.

¹⁵ Philips, John. (2004) "Macedonia: War Lords and Rebels in the Balkans, I. B. Tauris, London/New York.

¹⁶ Batt, J.; Glenny, M.; Kostovicova, D.; Mai, N.; Ragaru, N.; Schmidt Fabian and Vickers, Miranda. (2008) "Is there an Albanian Question?" Chaillot Paper, Institute for Security Studies, Paris.

¹⁷ Neofotistos P. Vasiliki, (2012) „The Risk of War – Everyday Sociality in the Republic of Macedonia“, University of Pennsylvania Press, Philadelphia pp. 5-6.

Na rastuće albansko stanovništvo u Makedoniji se uglavnom gleda kao na prijetnju po trenutno ustavno uređenje, raspodjelu vlasti i čak regionalnu stabilnost, posebno od strane većinskih etničkih Makedonaca, njihovih sugrađana. S druge strane, etnički Albanci smatraju da se nad njima dominira i da se njihov stav i identitet sistematski ne uvažavaju. Provedba Ohridskog sporazuma je bila vodeći prioritet. Takav pristup je doveo do toga da je zemlja dobila status kandidata za pridruživanje Evropskoj uniji 2005. godine. Provedba Sporazuma često je prije reflektovala karakteristike društvenih uslova u kojima se razvija platforma za zahtjeve Albanaca za prava, nego sam proces.

BORBA ZA PRESPANSKI SPORAZUM

Prespanski sporazum je neslužbeni naziv Konačnog sporazuma za rješenje nesuglasica opisanih u rezolucijama Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija 817 (1993) i 845 (1993), predstavlja ukidanje Privremenog sporazuma iz 1995. godine i uspostavljanje strateškog partnerstva između strana potpisnica. Tekst je usaglašen pod okriljem Ujedinjenih nacija 12. 6. 2018. godine na Prespanskom jezeru. Ali tek nakon toga je započela prava politička i diplomatska ofanziva za oživljavanje Sporazuma, i u Sjevernoj Makedoniji i Grčkoj, te među 29 članica NATO-a. Nakon referenduma u oktobru 2018. godini, Sjeverna Makedonija je izmijenila Ustav i promijenila ime iz Republike Makedonije u Republiku Sjevernu Makedoniju. U januaru 2019. godine, makedonski parlament (Sobranje) je proveo postupak kojim se omogućava provedba Sporazuma. Dva dana kasnije, vladajuća koalicija u Grčkoj se raspala zbog sporazuma i, pet dana kasnije, Tsipras je preživio glasanje o nepovjerenju vladi uz tijesnu većinu glasova (151 glas za povjerenje Tsiprasovoj vladi naspram 148 protiv). Grčki parlament je okončao postupak ratifikacije Sporazuma 25. 1. 2019. godine. Tri sedmice kasnije, započela je ratifikacija Sporazuma u svih 29 članica NATO-a, a okončana je u novembru 2019. godine. Dana 27. 3. 2020. godine, Sjeverna Makedonija je konačno postala punopravna članica NATO-a.

Od samog početka, Evropska unija je čvrsto podržavala historijski sporazum koji su potpisali premijeri Alexis Tsipras i Zoran Zaev nakon pregovora koji su se odvijali pod okriljem Ujedinjenih nacija.

“Bili su potrebni politička hrabrost, liderstvo i odgovornost na svim stranama da se riješi jedan od najtežih sporova u regiji. Obje zemlje su iskoristile ovu jedinstvenu priliku koja predstavlja primjer pomirenja za cijelu Evropu i koja će regiji dati dodatni podstrek za evropsku budućnost,” izjavili su tada najviši funkcioneri Evropske unije Junker, Mogherini i Hahn¹⁸.

Rusko Ministarstvo vanjskih poslova nije podržalo sporazum pod izgovorom da je sjevernomakedonski referendum imao malu izlaznost¹⁹, a nisu se osvrnuli na same napore

dvaju država o okončanju spora. Ova izjava se treba staviti u kontekst da je jedan od ključnih ciljeva ruske vanjske politike zaustavljanje širenja NATO-a²⁰.

¹⁸ Press release: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_19_704

¹⁹ ItarTass news: <https://tass.com/world/1039902>

²⁰ Dokument o ciljevima ruske vanjske politike i ključnih stavova: https://www.rusemb.org.uk/rp_insight/

4.

SADRŽAJ I POTENCIJALI PRESPANSKOG FORUMA ZA DIJALOG

Kao odgovor na brojne pritiske iz susjednih zemalja i u nedostatku napretka na putu evropskih integracija, neinvazivna, pažljiva i oprezna vanjska politika vlade predvođene Zaevom, inicirala je Prespanski forum za dijalog kao platformu za postizanje i održavanje trajnih dobrosusjedskih odnosa. Drugi cilj inicijative je bio da se potvrde sporazumi relevantni za odnose Sjeverne Makedonije sa najbližim susjedima²¹.

Kako bi se osigurao kontinuitet političkog i diplomatskog dijaloga, u januaru 2021. godine je pokrenuta trilateralna inicijativa koja je obuhvatala Sjevernu Makedoniju, Albaniju i Bugarku, poznata pod nazivom Inicijativa 8²². Reakcije iz Brisela i većine regije su uglavnom bile vrlo pozitivne.

Prema svojem službenom opisu, Prespanski forum za dijalog (PFD) je platforma koju je kreirala vlada Republike Sjeverne Makedonije kako bi omogućila državama, liderima, organizacijama i građanima da izgrade dugotrajne veze i ojačaju partnerstva²³. S fokusom uglavnom na dugotrajne odnose i partnerstva, misija Foruma je u potpunosti komplementarna sa aktuelnim, afirmisanim i vodećim regionalnim inicijativama koje pružaju podršku Zapadnom Balkanu na putu evropskih integracija - Berlinskim procesom²⁴ i procesom Brdo Brijuni²⁵. Za razliku od Berlinskog procesa pod vodstvom Njemačke, te procesa Brdo Brijuni pod vodstvom Slovenije i Hrvatske, Prespanski forum je jedna od rijetkih inicijativa koja dolazi iz samog regiona i koja fokus stavlja na unapređenje dobrosusjedskih odnosa na jedan dosljedan, dugotrajan i inkluzivan način. Ovo je svakako inicijativa koja se ističe svojom autentičnošću, najviše zbog rastućeg broja izazova s kojim se susretala zemlja koja je inicijativu pokrenula.

Inauguralna sjednica Foruma je održana u Ohridu, Sjevernoj Makedoniji, 1. i 2. 7. 2021. godine, na treću godišnjicu Prespanskog sporazuma. Uz sudionike koji su ispregovarali i na kraju zaključili Sporazum, ovaj Forum okuplja i predsjednike zemalja Zapadnog Balkana, premijere i ministre vanjskih poslova, kao i predstavnike civilnog društva i akademske zajednice. Ministar vanjskih poslova Sjeverne Makedonije, Bujar Osmani, izjavio je nakon održavanja Foruma da Forum ima tendenciju da postane sjevernomakedonski brend koji će okupljati sve zemlje regiona koje teže da postanu članice Evropske unije²⁶. Aktivna posvećenost rješavanju neriješenih pitanja, uglavnom sa susjedima, itekako doprinosi da se Sjeverna Makedonija bolje razumije i na nju gleda kao aktivnog subjekta u međunarodnim odnosima koji odlučno odbija da bude samo objekt.

Sad kad je spor okončan, a došao je novi izazov u kojem Bugarska blokira evropski put Sjeverne Makedonije zbog svojih populističkih razloga, nepostojanje pregovaračkog okvira prijeti da razočara mnoge EU entuzijaste Sjeverne Makedonije²⁷, zemlje koja se suočava sa toliko blokada da su entuzijazam i optimizam sve više u opadanju.²⁸

²¹ O Prespanskom forumu: <https://pfd.mk/about/>

²² Inicijativa 8: <https://www.mfa.gov.mk/en/page/13/post/2462/%E2%80%9Cinitiative-8%E2%80%9D-draftplatform-for-trilateral-cooperation-between-north-macedonia-bulgaria-and-albania>

²³ Službeni web portal Foruma: <https://pfd.mk>

²⁴ Resursni centar Berlinskog procesa (OCD-driven): <https://berlinprocess.info/>

²⁵ Brdo-Brijuni informativna stranica na slovenačkoj web stranici Ministarstva vanjskih poslova: <https://www.predsednik.si/up-rs/uprs-eng.nsf/brdo-brijuni-process>

²⁶ Izjava Bujarija Osmanija: <https://www.mfa.gov.mk/en/page/13/post/2648/osmani-prespa-forum-dialogue-is-the-new-brand-of-north-macedonia>

²⁷ Istraživanje koje dokazuje entuzijazam prema Evropskoj uniji među Sjevernomakedoncima i njihov procenat prema najvećim političkim strankama. Jedna trećina ljudi koja podržava desničarsku VMRO ne želi da Makedonija uđe u Evropsku uniju.

²⁸ NDI-ovo istraživanje: <https://www.ndi.org/publications/north-macedonia-public-opinion-research-democracy-geopolitics-disinformation>

5.

ZAKLJUČNE NAPOMENE

Ovo je jedinstven primjer zemlje kandidata iz Zapadnog Balkana koja je preuzela inicijativu za kreiranje platforme za dijalog i saradnju. Ovi vanjskopolitički koraci vlade Republike Sjeverne Makedonije pokazuju sposobnost i spremnost da se odgovori na neizvjesnosti i stalno iznicanje novih izazova i tenzija u regiji koje stoje na putu prosperiteta Zapadnom Balkanu. Istovremeno, država je pokazala političku zrelost i opipljiv doprinos imperativnim dobrosusjedskim odnosima.

Ova dijaloška platforma je, nadati se, mjesto za kreiranje argumentacija koje pogoduju konstruktivnim dijalozima i pronalasku rješenja za sve interesne strane. Forum ima i potencijal da sve više doprinese razvoju stabilnog i široko priznatog diskursa koji odbacuje svako populističko djelovanje i politikanstvo nauštrb dugoročnih interesa čitave regije. I konačno, ovo bi moglo biti mjesto napretka političke kulture koja ima potencijal da dovede do ukidanja praksi pretvaranja bilateralnih sporova između zemalja članica EU-a i NATO-a u multilateralne sporove u kojima pogođene zemlje trpe zbog kratkovidnosti i sebičnosti populističkih agendi.

LITERATURA I REFERENCE

Ackermann Alice; (2000), "Making Peace Prevail: Preventing Violent Conflict in Macedonia". Syracuse, Syracuse University Press; NY:

Andriotis P. Nicholas; "The Federative Republic of Skopje and its Language", Society for Macedonian Studies, Solun, 1991. godine

Athenon Ekdotike S.A.; (1994.) "Macedonia – History and Politics", Athens, Centre for Macedonians Abroad

Barker Elisabeth; (1950.) "Macedonia, its Place in Balkan Power Politics", London i Njujork, Royal Institute for International Affairs

Bugarski Ranko; (1997.) "Jezik u društvenoj krizi", Čigoja štampa, Biblioteka XX vek, Beograd

Chotzides Angelos A.; "The events of 1903 in Macedonia as presented in European diplomatic correspondence"

Cowan Jane K; (2000.) "Macedonia", London, Pluto Press

Crampton J. Richard; (2003.) "Balkan posle Drugog svetskog rata"; Beograd, "Clio"

Danforth Loring M; (1995.) "The Macedonian Conflict"; New Jersey; Princeton University Press

Gligorov Kiro; (2002.), "Makedonia e se što imame", Kultura, Skoplje

Gligorov Kiro; (2004.) "Viorni vremena", Kultura, Skoplje

Guskova Jelena; (2008.) "Istorija jugoslavenske krize I i II", Beograd, IGAM

Holbrooke Richard; (1997.) "Završiti rat", Sarajevo, TKP Šahinpašić

The Institute of National History; (2008.) "History of the Macedonian People", Skopje, INI

Jelavich Barbara; (2008.) "History of the Balkans", tom II, Kembriđ, Cambridge University Press

Jović Borisav; „Posljednji dani SFRJ“, (1996.) „Prizma“, Kragujevac

Kofos Evangelos; (1964.); "Nationalism and Communism in Macedonia", Solun, Institute for Balkan Studies

Ković Miloš; (2007.) „Dizraeli i Istočno pitanje“, „Clio“, Beograd

Lithoxou Dimitris; (2007.), "The Greek Anti-Macedonian Struggle" Skoplje, Az-Buki

The Macedonian Foreign Policy 1991-2006, (2006.), Az-buki, European University of Macedonia, School of Legal and Political Sciences, Skopje

Malcolm Noel; (2008.), "Kosovo: Kratka povijest", Dani; Sarajevo

Martis Nicolaos K.; (2007.) "The Falsification of Macedonian History", Atina, Paideia

Mertyos Nikolaos I.; (2009.) "He is Alive and Well!"; Solun, Society of Macedonian Studies

Mintis Georgios I.; (1998.), "History of the Macedonian Question", Solun, Society for Macedonian Studies

Mirčev Dimitar; (2008.) "The Macedonian Foreign Policy 1991-2006", Skoplje, Az-Buki

Pentzopoulos Dimitri; (2002.) "The Balkan Exchange of Minorities and its Impact on Greece", London, Hurts and Company

Philips John; (2004.), "Macedonija; Warlords and Rebels in the Balkans", I. B. Tauris; London, New York

Ramic Mesihovic, Lejla; (2018), "Makedonija – cedo realpolitike XX vijeka", MostArt Zemun, Belgrade, Serbia

Rossos Andrew; (2008.), "Macedonia and the Macedonians", Hoover institution, Stanford

Roudometof Victor; (2002.) "Collective memory, national identity, and ethnic conflict"; Westport, Connecticut, London, Praeger

Shea John; (1997.), "Macedonia and Greece"; McFarland&Co, Jefferson, North Carolina

Suljević Kasim; (1981.) "Nacionalnost muslimana: između teorije i politike"; Rijeka; "Otokar Keršovani"

Todorova Marija; (2006.) "Imaginarni Balkan", Beograd, XX vek

Todorova Marija; „Dizanje prošlosti u vazduh – Ogledi u Balkanu i Istočnoj Evropi“, (2010.), „XX vek“, Beograd

Tziampiris Aristotle; "Greece, European political cooperation and the Macedonian question"

Trifunoski Jovan F.; "Makedoniziranje južne Srbije", Beograd, 1995,

O AUTORICI

Lejla Ramić Mesihović je docentica na Odsjeku za međunarodne odnose i evropske studije na Međunarodnom univerzitetu Burch u Sarajevu. Magistrirala je na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu iz oblasti diplomatije, te 15 godina je radila kao službenica u Delegaciji Evropske unije u BiH i kao savjetnica u Uredu specijalnog predstavnika EU za BiH (EUSR), prateći, i dijelom usmjeravajući evoluciju odnosa EU prema BiH i spremnost BiH na strukturalnu prilagodbu. U bogatoj profesionalnoj karijeri bavila se i novinarstvom te je kao konsultant radila na značajnom broju projekata koje su u BiH finansirale međunarodne organizacije.

IMPRESSUM

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) | Ured u Bosni i Hercegovini
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Odgovorni: Dr. Peter Hurrelbrink

Tel.: +387 33 722 010

Fax: +387 33 613 505

E-mail: fes@fes.ba

www.fes.ba

DTP: Filip Andronik

Štampa: Amos Graf, Sarajevo

Tiraž: 150 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

327.82(497.7)

RAMIĆ Mesihović, Lejla

Meka diplomatija Sjeverne Makedonije : tranzicija Prespanskog foruma za dijalog iz brendirane vanjskopolitičke ideje u stvarnost / Lejla Ramić Mesihović. - Sarajevo : Friedrich-Ebert-Stiftung, FES, 2021. - 9 str. ; 30 cm. - (Globalni i regionalni poredak)

O autorici: str. [13]. - Bibliografija: str. 9 ; bibliografske i druge bilješke uz tekst.

ISBN 978-9926-482-53-4

I. Mesihović, Lejla Ramić vidi Ramić Mesihović, Lejla

COBISS.BH-ID 46873350

Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba.

Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-Ebert-Stiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji.

Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-Stiftung.

MEKA DIPLOMATIJA SJEVERNE MAKEDONIJE

Tranzicija Prespanskog foruma za dijalog iz brendirane vanjskopolitičke ideje u stvarnost

Od proglašenja nezavisnosti, Republika Sjeverna Makedonija pokušava da prevaziđe postojeće i prijeteće blokade svojih susjeda koji osporavaju osnovni identitet države i povezana prava.

Od samog početka, Evropska unija je čvrsto podržavala historijski sporazum koji su potpisali premijeri Alexis Tsipras i Zoran Zaev nakon pregovora koji su se odvijali pod okriljem Ujedinjenih nacija.

Sad kad je spor okončan, a došao je novi izazov u kojem Bugarska blokira evropski put Sjeverne Makedonije zbog svojih populističkih razloga, nepostojanje pregovaračkog okvira prijeti da razočara mnoge EU entuzijaste Sjeverne Makedonije, zemlje koja se suočava sa toliko blokada da su entuzijizam i optimizam sve više u opadanju.

Više informacija o ovoj temi pronađite na:
www.fes.ba